

Bezpieczeństwo pracownika laboratorium i czyste środowisko wkrótce nie będą już tylko opcją...

Jak zaprojektować i wyposażyć przyjazne miejsce pracy?

Zbigniew Thlon*

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie nowatorskich metod neutralizacji zanieczyszczeń powstałych na skutek pracy z kwasami i zasadami w postaci zarówno płynnej jak i lotnej.

Ostatnio temat emisji ścieków i szkodliwych oparów stał się przedmiotem burzliwych dyskusji skutkujących coraz bardziej rygorystycznym traktowaniem tej kwestii przez polskie prawo. Nowowprowadzane rozporządzenia wymuszają stosowanie coraz lepszych technologii walki z odpadami. Powodem jest tu zarówno chęć zapewnienia bezpieczeństwa pracownika laboratorium jak i troska o środowisko naturalne. Z punktu widzenia inwestora, kolejnym powodem zainteresowania tym tematem jest wysoki koszt zaawansowanych, laboratoryjnych systemów wentylacji – nie pozwala on na bagatelizowanie problemu oddziaływania kwaśnych substancji lotnych na kanały wentylacyjne, wentylatory czy zaawansowaną automatykę.

Trochę teorii

Na podstawie rozporządzenia Ministra Budownictwa, temperatura emitowanych

ścieków nie powinna przekraczać 35°C, a odczyn pH powinien mieścić się w przedziale 6,5 - 9,5 (z wyłączeniem ścieków zawierających cyjanki i siarczki, dla których pH powinno się mieścić się w przedziale 8 - 10). Art. 27 Dyrektywy 67/548/EWG dotyczącej klasyfikacji substancji niebezpiecznych nakłada na dostawców obowiązek załączenia karty charakterystyki. Dostawca określonej substancji jest także zobowiązany do informowania użytkowników o wszelkich nowych i istotnych cechach dotyczących produktu. Na każdej karcie charakterystyki powinny być podane informacje opisujące potencjalne zagrożenia dla zdrowia i środowiska oraz klasyfikacja substancji niebezpiecznej determinująca między innymi sposób składowania i utylizacji powstałych odpadów.

Zagrożenia

Podstawowym problemem bezpieczeństwa dla pracow-

ników laboratoriów mających na co dzień styczność z substancjami agresywnymi, jest ryzyko bezpośredniego kontaktu ze skórą lub wdychania niebezpiecznych substancji lotnych. Ryzyko to drastycznie rośnie, gdy pojawia się konieczność przelewania zużytej substancji do pojemnika, a następnie przenoszenie i oddawanie do utylizacji. W kontakt z substancją niebezpieczną zaangażowanych jest wtedy zwykle kilka osób. Dodatkowo, w dygestorium wszystkie opary odciągane są za pomocą instalacji wentylacyjnej, co powoduje często awarie czułych elementów tego układu.

Rozwiązania neutralizacji dla laboratoriów

Zwracanie uwagi zarówno na kwestię ochrony środowiska naturalnego jak i sam komfort pracy przyczyniły się do powstania urządzeń takich jak laboratoryjne neutralizatory ścieków i oparów, które dzie-

ki swoim zaletom mogą wydatnie poprawić jakość pracy w każdym laboratorium. Rozwiązania neutralizacji substancji odpadowych i ścieków w miejscu pracy coraz chętniej stosowane są na całym świecie, czego dowodzą bogate listy referencyjne ich producentów. Każdy z tych systemów charakteryzuje się wysokim stopniem neutralizacji, który w zależności od stężenia ilości i rodzaju neutralizowanego roztworu mieści się w zakresie 92 – 97%. Obecnie w Polsce dwie firmy oferują systemy neutralizacji na każdym etapie inwestycji – począwszy od projektu, przez usługi montażu, aż do późniejszego serwisu.

Neutralizatory ścieków

Neutralizator ścieków to urządzenie służące do neutralizacji wszystkich kwasów nieorganicznych i niektórych organicznych takich jak np. kwas mrówkowy (HCOOH) lub kwas octowy (CH₃COOH).

Rys. 1. Laboratoryjny neutralizator ścieków

Urządzenia tego typu działają w sposób na pozór prosty, neutralizują substancje poprzez dodanie odpowiedniej ilości roztworu kwasu solnego (do ścieków o odczynie zasadowym) lub wodorotlenku sodu (do ścieków o odczynie kwaśnym). Odczynniki znajdują się w specjalnie przeznaczonych do tego celu zbiornikach (widocznych po prawej stronie urządzenia przedstawionego na rys. 1). Sonda pehametryczna w trybie ciągłym mierzy odczyn roztworu znajdującego się w zbiorniku głównym urządzenia, a specjalnie skonfigurowany sterownik PLC steruje pompami i bez zewnętrznej ingerencji podaje odpowiednią ilość roztworu neutralizującego po czym opróżnia zneutralizowany wsad. Producenci tych urządzeń ciągle dostosowują swoje produkty do potrzeb rynku w zakresie funkcjonalności. Początkowo jeden neutralizator mógł być stosowany w połączeniu z jednym lub maksymalnie dwoma stanowiskami do mycia lub dygestorium. Obecnie niektó-

rzy producenci udoskonaliili konstrukcję i poprzez zastosowanie zbiornika pośredniego, mieszczącego się w samym urządzeniu, osiągnęli realną wydajność systemu w granicach 600 L/h. Obsługa tak dużej ilości ścieków możliwa jest przez jedno urządzenie o rozmiarach pozwalających na usytuowanie go pod stanowiskiem do mycia lub blatem dygestorium! Dodatkowo, każdy neutralizator można wyposażyć w dodatkowy zbiornik zbiorczy, o pojemności wynoszącej nawet kilkaset litrów, który w okresach większego obciążenia gromadzi nadmiar ścieków, a następnie stopniowo przepompowuje je i neutralizuje.

Neutralizatory oparów

W komorze roboczej laboratoryjnego neutralizatora następuje rozpylenie wody do postaci mgiełki, w której rozpuszczają się związki lotne zawarte w oparach. Dodatkowo, w niektórych wersjach powstała płuczka jest neutralizowana. Neutralizator oparów nie jest wyposażo-

ny w wentylator – korzysta z systemu wentylacji pomieszczenia. Te urządzenia produkowane są w dwóch wersjach, z których najbardziej popularnymi są rozwiązania montowane nad dygestorium, pomiędzy króćcem wentylacyjnym wyjściowym z dygestorium, a króćcem przyłączeniowym wentylacji. Dostępne są także rozwiązania wolnostojące, przeznaczone do pionowego montażu i obsługi większych przepływów powietrza. Niektórzy producenci posiadają w ofercie neutralizatory z dwoma króćcami wlotowymi i o wydajności przystosowanej do obsługi nawet dwóch dygestoriów – co ciekawe, całe urządzenie mieści się nad dygestoriami. Mankamentem rozwiązania starszego typu jest konieczność połączenia neutralizatora oparów z neutralizatorem ścieków gdyż w standardowym rozwiązaniu nie ma możliwości neutralizacji płuczki powstałej w procesie oczyszczania oparów. Nowością jest obecnie urządzenie typu dwa w jednym przeznaczone do neutralizacji oparów w połączeniu z neutralizacją zanieczyszczonej w czasie pracy wody. Urządzenie w tej opcji neutralizuje zanieczyszczoną płuczkę przed wypuszczeniem jej do kanalizacji. Istnieje wiele możliwości podłączenia systemu neutralizacji; na przykład neutralizator oparów może współpracować z neutralizatorem ścieków wymieniając się informacjami dotyczącymi możliwości spustu zanieczyszczeń. Na podobnej zasadzie istnieje możliwość skojarzenia kilku

neutralizatorów oparów z jednym neutralizatorem ścieków, który dodatkowo będzie obsługiwał stanowiska do mycia. Możliwości konfiguracji jest bardzo wiele, a producenci służą fachową wiedzą w zakresie doboru odpowiednich urządzeń, opracowania stosownego projektu, a nawet dostosowania oferowanych przez siebie produktów zgodnie z potrzebami konkretnej inwestycji.

Na co należy zwrócić uwagę dobierając system neutralizacji do laboratorium?

Dobór neutralizatora ścieków

- Należy zwrócić uwagę na maksymalną wydajność urządzenia. Słabsze produkty posiadają wydajność maksymalną na poziomie 200 L/h. Oszczędność w stosunku do neutralizatorów o wydajności 600 L/h może okazać się tylko pozorna, gdyż w rozwiązaniach o niższych wydajnościach należy się spodziewać konieczności montażu dodatkowych zbiorników pośrednich, które znacznie komplikują i zwiększają cenę układu.

- Istnieją rozwiązania wyposażone w przelew, stanowiący zabezpieczenie przed przepełnieniem neutralizatora. Tego typu rozwiązanie w przypadku przelania nie spełnia wymogów rozporządzenia Ministra Budownictwa z 14 lipca 2006 r. W razie przepełnienia neutralizator ścieków powinien za pomocą elektrozaworu odcinać ujęcie wody czystej i sygnalizować brak możliwości przyjęcia dodatkowej ilości

zanieczyszczeń – w żadnym wypadku nie może wypuszczać do kanalizacji zanieczyszczeń niezneutralizowanych.

Dobór neutralizatora oparów

• Przy doborze neutralizatora oparów, kluczowym elementem może się okazać wartość sprężu istniejącego wentylatora wraz z jego wydajnością. Samo urządzenie generuje opór do 600 Pa dla przepływu 1000 m³/h i do 800 Pa dla 1200 m³/h. Tak duże opory mogą spowodować znaczne obniżenie wydajności wymiany powietrza dygestoriów, a nawet konieczność wymiany wentylatora.

• Przy doborze urządzenia należy pamiętać o wysokości urządzenia (minimalna wysokość to 560 mm) co w połączeniu z wysokością dy-

Rys. 2. Laboratoryjny neutralizator oparów

gestorium (około 2450 mm) może spowodować problemy montażowe w niższych pomieszczeniach. Istnieje jednak możliwość wykonania indywidualnego projektu pod wymiar.

• Warto zwrócić uwagę na rozwiązania typu 2w1 czyli neutralizator oparów połączo-

ny z neutralizacją generowanej płuczki, co kompleksowo rozwiązuje temat neutralizacji oparów.

• Warto wybrać rozwiązanie wyposażone w możliwości komunikacji pomiędzy neutralizatorami i realizacji pełnego procesu neutralizacji bez konieczności ingerencji

operatora – rozwiązanie takie jest nie tylko wygodniejsze ale i bezpieczniejsze gdyż zmniejsza możliwość popełnienia błędu.

• W prawdzie istnieje możliwość instalacji neutralizatora oparów nad większością dygestoriów (oczywiście jeśli tylko wysokość przyłączy i wydajność wentylacji na to pozwala), lecz zaleca się zawsze konsultować projekt wyposażenia pomieszczenia ze specjalistą w zakresie neutralizacji. Jest to szczególnie istotne jeśli inwestor planuje kompleksowe wyposażenie obiektu, ponieważ umożliwi zaproponowanie kompleksowego i lepiej dostosowanego rozwiązania.

* mgr inż. Zbigniew Thlon - Matrix, Sosnowiec

Zostań członkiem

Klubu Polskich Laboratoriów Badawczych

POLLAB

www.pollab.pl